

Bál az összetartozás jegyében

Együtt idézték fel Kisújszálláson a régi bálók, farsangok hangulatát februárban a jászok és a nagykunok az V. Hagyományörző Nagykunági Farsangon. A bál üzenete így szólt: a redemptió 260. évében őrizzük meg a szabad nagykun ősök emlékét, ápoljuk a ránk hagyományozott kulturális örökséget.

A kisújszállási, karcagi, kunmadarasi, túrkevei, kunhegyesi, kuncsorbai, kiskunfélegyházi, budapesti, zagyvarékasi és berekfürdői bálozók együtt hallgatták meg *Ujj Tünde* Arany János-díjas előadó megnyitó énekét, majd *Sóki Ferenc* tárogatóművész játékára a Nagykun Lovasbandérium tagjai - *Bene Sándor* parancsnokhelyettes vezetésével behozták a történelmi zászlókat és kíséretükben díszvendégként megérkezett a bálba *Horváth György* Kisújszállás, *Balogh Márton* Túrkeve és *Simai János* Kunhegyes nagykunkapitánya, *Tokár István*, a megyei közgyűlés elnöke, *Rózsa Endre*, a térség országgyűlési képviselője, *dr. Sárkány Mihály* kandidátus, az MTA Néprajzi Kutatóintézetének osztályvezetője és a környező kun települések vezetői, akiket a Pro Communitate Urbis-díjjal kitüntetett kunsági viseletbe öltözött városi nyugdíjas klub tagjai kísérték a helyükre.

A vendégeket *Palágyi Gábor* polgármester, a Nagykun Együttműködési Társulás elnöke és *Ö. Tóth Lajosné* millenniumi zászlóánya, a városi nyugdíjas klub vezetője, a hagyományörző farsangi multság egyik megálmodója fogadta. *Palágyi Gábor* köszöntőjében elhangzott, a rendezők hagyományos kisúji vendégszeretettel várták a bálozókat, mert úgy vélik,

a mai rohanó társadalomban nagyon fontos, hogy ne vesszenek el a régi értékek, hagyományok. Az V. Hagyományörző Kunsági Farsang jó alkalom arra, hogy a kiskunok, nagykunok, jászok együtt legyenek, és arra is, hogy megőrizzék azokat az értékeket, amelyek a Nagykunóságot összetartják.

- A mai bálnak üzenete van mindannyiunk számára, az összetartozás, a hagyományápolás - kezdte köszöntőjét *Tokár István*, aki szerint a ma társadalmának tovább kell vinnie azokat a hagyományokat, amelyeket a kunok több száz éven át megőriztek. Utóbbira jó példa a mai este is, melyhez jó szórakozást kívánok - mondta az elnök. *Simai János* jelenlegi kunkapitány szintén elismeréssel szólt a kezdeményezésről, majd megnyitóját követően kezdetét vette a multság. A Nagykun Néptáncegyüttes - művészeti vezető *Kecskésné Herczegh Kata*, koreográfus *Nagy Zoltán* - nyitótáncát után a vendégek megkóstolták a kisúji "Koronakert levét", azaz a hagyományos szilvapálinkát, majd több birkatást is elfogyasztottak. A jó hangulatról *Márkus Ica*, *Sülyi Károly* és *Bodnár Mária* nótáénekesek, a talpalávalóról kivilágos kivirradatig Kunmadaras polgármestere, *Márki Sándor* vezetésével, a Szinkron együttes gondoskodott.

Immár 25 éve foglalkozik a magyarok történelmével

Kazak kutató látogatott februárban Karcagra. *Khinayat Babakumart*, a Kazak Nemzeti Múzeum tudományos titkárát, a Kazak Tudományos Akadémia Kutatóintézet kutatóját, kandidátusát, *Kovács Sándor*, a Kazak-Magyar Baráti Társaság titkára kalauzolta a kun városban.

Khinayat Babakumar 1980 óta foglalkozik a magyarok történelmével. Hazánkban tanult történelem - néprajz szakon, majd Mongóliában és Kazahsztánban képezte magát. Ha Magyarországra jön, akkor Karcagra is mindig ellátogat.

- Kötelezettségem, hogy jöjjek Karcagra, mint a kun-ság szellemi központjába, a Nagykun-ság fővárosába, mert itt ápolják a kazak- magyar kapcsolatot. A két népet sok minden összeköti.

A tudós jelenleg a nomád törzsek történelmi kulturális viszonyaival, kapcsolataival foglalkozik. Néprajzi szempontból vizsgálja a kazak - magyar és a kun - kazak történelmi kapcsolatokat. Most készíti elő a karcagi születésű híres turkológus, *Mándoky Kongur István* kazak és orosz nyelven megjelenő műveinek tudományos kommentárját is. Magyarországi látogatásának célja az is, hogy a kazak-magyar kulturális alap támogatásával kutatást végezzen a magyar, és a magukat magyarnak nevező nemzetiségek, és a kazakok között.

- Kazahsztán függetlenné válása után ezen már dolgozott *Mándoky Kongur István*, és az első magyar kazak nagykövet, *dr. Torma József*, majd *Érdi István* régész támogatásával *Benkő Mihály*. Személyesen ismertem *Mándoky Kongur Istvánt*, akinek a tanácsára kezdtem el a bölcsész szakot. Számomra teljesen váratlan és megdöbbentő volt a korai halála. Öt éve felvállaltam, hogy összefoglalom a műveit. A kötet idén fog Kazahsztánban megjelenni.

- *Milyen embernek ismerte meg őt?*

- *Mándokynak* nagyon nagy személyi kultusza volt és van most is keleten, a közép-ázsiai török értelmiség között. Tudományos életüket, történelmüket, irodalmukat, folklórjukat úgy ismerte, hogy nem hitte el róla ez ember, hogy magyar. Nyelvüket is olyan jól beszélte, hogy kipc-sáknak számított. Nekem *Mándoky* révén a karcagi értelmiség ismerős, mintha rokonommá vált volna mindenki. Olvastam *Németh Gyula*, *Győrffy István* és *Győrffy György* tanulmányait, de nagy tisztelettel vagyok *Győrfi Sándor* szobrászművész munkássága iránt, és a nemrég elhunyt *Körmendi Lajos* költőt is ismertem. Most készítjük elő Kazahsztánban verseskötetét. Sajnálatos módon ez már csak halála után jelenhet meg.

Khinayat Babakumar

Dr. Nagy Molnár Miklós, a Győrffy István Nagykun Múzeum igazgatója és *Kovács Sándor* képviselő, a Kazak-Magyar Baráti Társaság titkára is segíti munkámat, mert nagyon fontos a kazak - magyar - kun kapcsolatok ápolása.

Keletkutatókat bemutató sorozat

Khinayat Babakumar a közeljövőben fejezi be a magyarokról és a kunokról szóló tudományos könyvét. Közben már készíti elő a magyar keletkutatókat bemutató sorozatot. Első alkalommal *Mándoky Kongur István* tudományos munkásságát mutatja be, majd jönnek a többiek: *Németh Gyula*, *Torma József*, *Ligeti*, *Czeglédi*. A kunokról megjelent tanulmányait, írásait is rendszerezi, majd szeretné eljuttatni azt a karcagi Városi Csokonai Könyvtárnak és a Győrffy István Nagykun Múzeumnak.

(de)

HÍREK - Könyvsiker: A Magyar Tudományos Akadémia főtitkára *Kun Pétert*, a Kunszövetség ügyvivői testületi tagját, a múlt évben megjelent tudományos munkájáért (Szelek szárnyán - A sztyeppei nomádok lovaskultúrája) Akadémiai Ifjúsági Díjban részesítette. A díjat az MTA székházában, 2005. március 16-án adták át. (de)

HÍREK - Karcag: Nauriz - tavasz ünnep lesz ismét a kun városban. Március 22-én 17 órától a Déryné Művelődési és Ifjúsági Központban *dr. Sagynbek Tokabajevics Tursunov*, Kazahsztán magyarországi nagykövete köszönti a megjelenteket, majd az alma-atai táncsoport és a shimkenti énekegyüttes ad műsort. (de)

JELENKORI VIZSGÁLAT A NAGYKUNSÁGON

Napjaink változó világában a közösségek, intézmények és az egyének egyaránt keresik a helyüket, lehetőségeiket. Mindez kihívást és feladatot jelent a néprajzkutatók számára is. A társadalomtudomány fejlődésének nemzetközi trendjébe beletartozik a mikroközösségek vizsgálata. E társadalomvizsgálatokhoz hozzájárulhat a néprajztudomány (kulturális antropológia), a történettudomány és a szociológia egyaránt. Egy ilyen kutatási projekt készült el 2001-ben a türkevei Finta Múzeumban. A „Lokális közösségek, vérségi csoportok és az egyén helye, szerepe a változó társadalomban” című kutatási tervet a Nemzeti Kutatásfejlesztési Programtanács befogadta és 100 %-os állami támogatásban részesítette. A három éves kutatás (2001-2004) konzorciumi keretek között folyt, amelynek tagjai a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága, a Tessedik Sámuel Főiskola Mezőgazdasági Kara, Karcag Város Önkormányzata és az Alföldkutatásért Alapítvány. A kutatás projektvezetője Örsi Julianna volt. A kutatási programban olyan néprajzosok, történészek, földrajzos, biológus, közgazdász, gazdasági mérnök vettek részt, akiket izgatnak a kistérségi szinten történő társadalmi-gazdasági változások. A Nagykunság jó terepnek bizonyult, hiszen történelme és hagyományos kultúrája jól feltárt, amire lehetett építeni. Az újabb kutatásnak három célpontja volt: 1.) az egyén, 2.) a vérségi csoportok (elsősorban a család) és 3.) a lokális közösségek (civil szervezetek, kisvárosok). A kutatás módszerei közé tartoztak a megfigyelés, az interjúvétel, a kérdőív, a fotózás és a videofilmzés, családi dokumentumgyűjtés. A terepen végzett gyűjtés mellett folyt levéltári kutatás és anyakönyvi kutatás. Készültek felmérések, esettanulmányok, tudományos közlemények, szakdolgozatok. A kutatási eredmények beépültek phd-dolgozatokba és habilitációs munkába. A kutatás eredményeként három könyv, benne 51 tanulmánnyal jelent meg. 1.) Kulcsemberek. Az egyén helye, szerepe a változó társadalomban, 2.) Család - nemzetség – familia. A vérségi kapcsolatok szerepe a változó társadalomban, 3.) Nagykunsági közösségek. A lokális közösségek szerepe a változó társadalomban. A köteteket Örsi Julianna szerkesztette. Anélkül, hogy felsorolnánk minden tanulmányt, kiemeljük Füvessy Anikónak a népművészeti alkotók szerepének vizsgálatát, Örsi Julianna családvizsgálatait, Szendrei Eszternek a marginális csoportok bemutatását. A néprajzosok közül a kutatásban részt vett még Bellon Tibor, Bartha Júlia, H. Bathó Edit, Peterdi Vera. A néprajzosok érdeklődésére tarthat számot még Vadász István civil szervezetekre vonatkozó kutatása vagy Krizsán József családi gazdaságok elemzése.

Minden kutatási eredményt nehéz lenne felsorolni, így csak néhány alapvető megállapítást emelek ki.

Az egyénre vonatkozó különböző megközelítésű kutatások (egyéni életutak elemzése, innovatív személyek bemutatása, a mesterségbeli tudás átörökítése stb.) elemzése során kikristályosodott, hogy kikből lettek kulcsemberek, a helyi közösség meghatározó egyéniségei és kikből nem. Összességében elmondhatjuk, hogy a kulcsemberek olyan innovatív személyek, akik nem teljesen azonosak a helyi értelmiséggel sem a korábbi kisvárosi elittel, de a közösség hagyományaira építve a nagykunsági kulturális értékek megőrzésén fáradoznak. Példaképeik közül kiemelkedik Györffy István, akinek nemzeti kultúra megőrzését szorgalmazó programod írásával azonosulnak.

A család intézményében jelentős változások tanúi lehetünk. A utóbbi fél évszázadban a család funkciói némi módosuláson mentek át. Az államszocialista korszakban a család gazdasági tevékenységét az állam jelentősen korlátozta. A kétkeresős családmódelben a szerepek (munkamegosztás stb.) változtak. A patriarchális kiscsalád rokonságba való beágyazódottsága csökkent, a családfő és az öregek tekintélye csorobát szenvedett. Az évezredforduló tájkán bekövetkezett rendszerváltás stabilizálta a hagyományos értékrendet képviselő családok helyzetét (családi gazdaságok, vállalkozások), amely együtt járt az összetartó erő növekedésével és az idős presztízsének emelkedésével. Ők alkotják napjainkban a „fontolva haladók” csoportját a Nagykunságon. A rendszerváltás vesztesei a „lemeradók”, akiknek helyzete instabillá vált. A megélhetésért való harcban a család és tagjai is gyakran áldozatul esnek. Főleg a családfők (férfiak) élnek meg nehezen a presztízsvesztést. Kellő anyagi biztonság, tudás és stratégia hiányában a mindennapi megélhetésért sokszor reményvesztetten küzdenek. Ez is hozzájárul a fiatalok házasságellenes magatartásához, a gyermekvállalási kedv csökkenéséhez, amely előre jelzi a nagykun társadalom elöregedését, a települések népességvesztését. Ez pedig a fejlődés gátja lehet.

A családtörténeti kutatások eredményei tanulmányokban és kiállításban is megfogalmazva azt mutatják, hogy a családi hagyományok ápolásának, tiszteletének (genealógia, ereklyék stb.) különösen nagy szerepe van a törzsökös családok életében. A kismemesi minta, a kun származástudat, a katonáskodás emléke és az önállóság, demokrácia eszméje ötvöződik a mai nagykun öntudatban. Erre építve jönnek létre új ünnepek, szokások, amely a Nagykunság imázsát hivatottak megeremteni.

A lokális közösségek kutatása ugyanezt az eredményt hozta. Azok a civil szervezetek segítenek leginkább az identitás megőrzésében, amelyek a hagyományápolásban vállalnak szerepet. Mivel – elsősorban külső tényezők: pályázati pénzek megszerzése, kisvárosok versenye, politikai akarat – kétirányú tendencia van jelen a térségben, az elkövetkezendő évek adnak majd választ arra, hogy a Nagykunság meg tudja-e őrizni történeti-néprajzi csoport jellegét (esetleg kiterjeszti kulturális határait) vagy a kistérségek közel egybeesnek a választási körzetekkel, amely a politikai dominancia erősödését jelenti a települések fejlődésében. Lehetséges, hogy a két álláspont a civil szervezetek és a politikai pártok közötti küzdelemben ölt majd testet. Ez pedig egybeeshet a népi kultúra (nemzeti örökség) megőrzése és a nivellálódásra (globalizáció) törekvés közötti harc felerősödésével. Az elmúlt tizenöt év az előbbinek kedvezett a Nagykunságon, míg napjainkban erősödni látszik a Nagykunság szétszakítására irányuló törekvés, amely önálló arculatának elvesztésével járhat. Ezzel pedig a magyar nemzeti örökség veszít presztízséből.

A kutatási eredményeinket két konferencián is bemutattuk (Türkeve, Budapest) és további előadásaink, tanulmányaink is várhatók. Ugyancsak e kutatás eredményeként létrehoztunk egy digitális adatbázist, amely gyűjtéseket, családtörténeti dokumentumokat, fotókat és szociológiai felméréseket egyaránt tartalmaz. A www.fintamuzeum.hu honlapon további információkkal szolgálunk. Kutatásunk eredménye az is, hogy a múzeumokban a kutatás technikai feltételein jelentősen javíthattunk. (lejegyző és felvevő magnetofonok, digitális fényképezőgépek, laptop, asztali számítógépek, szoftverek stb.). Kutatóközösségünk affinitás és felkészültsége tovább növekedett a jelenkori társadalmi kérdések kutatása iránt, amelyet bizonyít az is, hogy újabb kutatási projektet adtunk be immár az Észak-alföldi Régió kistérségeinek összehasonlító vizsgálatára a három megye múzeumszervezeteinek összefogásával. Továbbra is partnerünk maradt a mezőtúri főiskola és az Alföldkutatásért Alapítvány. Amennyiben az állami támogatást az NKFP pályázaton jövőre megszerezzük, a kutatási team újabb három éves régiós társadalomvizsgálatra szerez jogosítványt ezzel is erősítve a magyar néprajztudomány pozícióit a társadalomtudományok között.

Közelebb a történetekhez

"... tsak bújdosás volt életünk..." ez a címe *Elek György* karcagi szerző most megjelent könyvének, mely az Alföld könyvek sorozat negyedik kötete. A könyv alcíme: Karcag város és a Nagykunság a 17. században és a Rákóczi-szabadságharc idején.

A könyv első részében a túlélő határnevekről, az utakról, a kereskedésről, a vásárokról is olvashatunk. A következő tanulmány Karcag és a Nagykunság történetét dolgozza fel 1600-1699-ig. A szerző itt vázolja a nagykunsági parasztvármegye védekező szerepét is, valamint a "sír a föld is utánatok" részben a 17. századi Karcagújszállás környéki pusztulásáról ír. A Pentz-féle összeírás fejezetéből kiderül, hogy 1699-ben a Nagykunságon csak Karcagújszálláson és Madarason találtak lakosságot. Ebben a részben a szerző felsorolja az akkori gazdák névsorát, de található kimutatás a gazdákról és a vetéseikről határrészenként is. A Pentz-féle jelentés az egyetlen eddig előkerült dokumentum, amely bemutatja a 17. század végének Nagykunságát.

A könyv második felében Karcag a Rákóczi szabadságharcban címmel közöl a szerző egy hosszabb tanulmányt, melyben bemutatja a nagykunsági "vitézlő népet", a Kunság feldúlását, a császáriak hadjáratát, a szabadságharcban fegyveres szolgálatot vállalt katonák közül azok neveit, akik a mustrakönyvben szerepeltek éppúgy, mint a rakamazi áttelepítést és az 1711-es hazatérést.

(de)

Kötetben a kisúji nyelv értékei

A fiatal generációk már nem ismerik a kunsági nyelvjárást, nem használnak tájszavakat pedig az is hozzátartozik a táj, az itt élők történelméhez.

Ezen értékek megmentését vállalta fel az Anyanyelv-ápolók Szövetsége kisújszállási csoportja, az Arany János Városi Könyvtár és a Nagykun Kisújszállásért Alapítvány, akik az önkormányzattal közösen jelentették meg a Helytörténeti Füzetek 13. kiadványát, *Szentpéteri Géza: Adatok Kisújszállás régi nyelvéről és nyelvjárásról*. A Kisújszálláshoz kötődő nyugdíjas villamosmérnök szerkesztésében készült könyv közadakozásból jelent meg. A szerző az 1800-as évektől gyűjti csokorba a kisúji helytörténet nyelvi emlékeit. A könyv lektora *dr. Szatmári István* professzor, a város szülötte, az idei év Nagykunságért díjasa.

- Oh jól vigyázz, mert anyád nyelvét bízták rád a századok s azt meg kell védened - Füst Milán szavaival kezdődik a kötet, melyben a szerkesztő térképekkel is illusztrálva elhelyezi a többi magyar nyelvjárás között a Nagykunságít, majd külön tanulmányt közöl a kisújszállási nyelvjárás, beszéd jellemzőiről. A kisúji hely- és határrész, a családnevek illetve bizonyos állatnevek és a régi foglalkozásnevek is megtalálhatók a könyvben. Emellett több, a városhoz kötődő kutató, lokálpatrióta által írt tanulmányt, visszaemlékezés is helyet kapott éppúgy, mint a város szülöttének, Csukás Istvánnak egy verse.

(de)

Könyv a Nagykunságról

Kisújszálláson *dr. Tóth Albert* tanszékvezető egyetemi tanár szerkesztésében a közelmúltban jelent meg a *Víz és emberformálta táj* című kötet, mely a városban rendezett nagykunsági tájtörténeti konferencia anyagát tartalmazza. A fotókkal illusztrált könyvben a 12 szerző a Nagykunság elmúlt 250 esztendejének ökológiai változásairól és a kun ősök életéről ad hiteles képet. Így megismerhetjük a nagykunsági tájhasznosítás mellett a Tisza-völgy erdeit, a 18-19 századi állattenyésztésről, a halfaunisztikai változásokról is olvashatunk, de külön tanulmány foglalkozik a Nagykunság irodalmi megjelenítésével, a redemptió korszakával és a tájhoz kötődő kulturális hagyományokkal is.

(de)

A Kunszövetség által alapított Sudár István - díjat 2004-ben a karcagi Bene Sándor, a Nagykun Huszárbandérium parancsnok-helyettese kapta.

Kun Hírmondó * a Kunszövetség hírlevele * Kiadja a Kunszövetség ügyvivői testülete* Felelős szerkesztő: Daróczi Erzsébet
Szerkesztőbizottság: dr. Fazekas Sándor, dr. Baski Imre, dr. Magyar Gábor, Kovács Sándor, Fejes György, Horváth György,
Kun Csaba, dr. Mándoki István, Szilágyi Lajos †Sudár István
Szerkesztőség címe: 5300 Karcag, Városháza, Kossuth tér 1., tel.: (30) 903-7732
web: www.kunszovetseg.hu, e-mail: kunszovetseg@axelero.hu